

ЕВІТ: МОЖЛИВОСТІ НАВЕДЕННЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Фінансові коефіцієнти, отримані за даними фінансових звітів, мають декілька безсумнівних переваг. По-перше, їхній розрахунок базується на певній послідовній методології, а по-друге – вони дозволяють порівнювати (у більшому чи меншому ступені) діяльність різних підприємств у просторі і часі, що уможливорює глибокий та змістовний аналіз.

Проте, в останні роки серед зарубіжних та вітчизняних економістів і науковців все частіше поширюється думка про недостатню інформативність фінансової звітності та її ключових фінансових показників для прийняття різними групами стейкхолдерів зважених та ефективних управлінських рішень. Стверджується, що значимість традиційних фінансових індикаторів постійно зменшується через суб'єктивність їхньої бази, обумовленої застосуванням професійного судження у виборі облікової політики, а також значним відставанням від фактичних подій та діагностування проблем. У зв'язку з цим активного розповсюдження набувають «нові» методи оцінки ефективності діяльності підприємств, серед яких чи не найбільшої популярності серед аналітиків та інвесторів отримали ЕВІТ (Earnings Before Interest and Taxes – прибуток до виплати відсотків та податку на прибуток) та його похідний показник – ЕВІТДА (Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization – прибуток до виплати відсотків, податку на прибуток та амортизації основних засобів і нематеріальних активів) як індикатори здатності підприємства до самофінансування та доцільності функціонування або розширення діяльності.

На думку фінансових менеджерів і аналітиків, головна перевага ЕВІТ – можливість порівнювати фінансові результати конкуруючих підприємств, які працюють в одній галузі, але з різною структурою капіталу (часткою позикового капіталу) та різним податковим навантаженням підприємств. Розмір ЕВІТ має велике значення, оскільки він генерує ресурси, які використовує підприємство для сплати відсотків і податків, виплати дивідендів і навіть погашення кредитів. ЕВІТДА, крім зазначеного, характеризує грошовий потік від операційної діяльності та уможливорює порівняння підприємств з різними обліковими політиками відносно до періоду і методу амортизації та переоцінки активів.

Одночасно, в абстрагуванні від витрат на амортизацію полягає скрита загроза ЕВІТДА. Так, підприємства з високим амортизаційним навантаженням та високою потребою у реінвестуванні (видобувні галузі, виробничі підприємства тощо) зацікавлені у використанні даного показника, оскільки корегування на амортизацію суттєво завищує показник чистого прибутку, але такі підприємства наражаються на ризик банкрутства. Крім того, ігнорування амортизації може призвести до нестачі коштів при необхідності оновлення основних засобів. Тому показник ЕВІТДА недоцільно застосовувати у разі аналізу діяльності підприємства на довгострокову перспективу.

Слід відзначити, що ЕВІТДА, хоч і створює ілюзію мінімізації впливу бухгалтерських методів на фінансову інформацію, але як будь-який аналітичний

показник, що розраховується за даними фінансової звітності, базується на певних припущеннях, характерних для методології бухгалтерського обліку. Зокрема, необхідно враховувати, що доходи підприємства відображаються за методом нарахування, і на момент складання фінансової звітності можуть не реалізуватися у гроші. За нормального функціонування підприємства цей ефект згладжується за рахунок регулярного надходження виручки. Але за наявності значної частки дебіторської заборгованості або векселів показник EBITDA не відобразатиме адекватно реальний грошовий потік підприємства.

Через широке використання показників EBIT та EBITDA інвестиційними аналітиками й дедалі частіші випадки добровільного подання їх у фінансовій звітності Рада з МСФЗ розглядає питання щодо розробки формальних вимог до подання EBIT у Звіті про прибутки і збитки. Можливо, цей крок обумовлено конвергенцією МСФЗ і US GAAP, оскільки Комісія з цінних паперів та бірж США (US SEC) встановила правила розрахунку EBIT на основі звітності US GAAP ще на початку 2000-х років. Але формалістика у даному випадку вкрай необхідна у зв'язку з різноманітністю підходів до розрахунку EBIT, які ускладнюють порівняння звітності різних підприємств.

EBIT як проміжне значення між валовим та чистим прибутком, часто ототожнюють з операційним прибутком. Не дивлячись на однакову природу показників (операційний прибуток також є прибутком до оподаткування і виплати відсотків), різниця полягає у тому, що у показник EBIT включено також доходи і витрати від іншої, неопераційної (нерегулярної), діяльності. Відповідно до класичної формули, на базі звітності за П(С)БО України його можна розрахувати як «Фінансовий результат до оподаткування» (код рядка 2290, 2295) плюс «Фінансові витрати» (код рядка 2250).

Проте, наведена базова формула розрахунку EBIT не дозволяє досягти повної ізоляції від структури капіталу. По-перше, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) необхідно зменшувати на суму витрат на проценти за кредитами і позиками, включених у собівартість. По-друге, вважаємо, що показник EBIT слід «очищати» від інших елементів, що відносяться до фінансової діяльності: фінансових доходів (відсотків одержаних), частку прибутків (збитків) від участі в капіталі асоційованих та спільних підприємства. Останнє, однак, вимагає уточнення поняття «структура капіталу підприємства» як сукупності капіталу, активів і зобов'язань, що виникають від фінансової діяльності. Це уможливить ідентифікацію фінансових витрат і процентних елементів, визначення інвестиційної категорії у складі Звіту про фінансові результати та визначення елементів, що до неї відносяться, а також створення нових формальних проміжних результатів. Даний підхід вимагатиме визначення принципів, на основі яких активи чи зобов'язання включатимуться або будуть вираховуватись із структури капіталу, і отже, формувати відповідний фінансовий дохід чи витрати.